

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

Colecția MAGISTER

Editor: MIRCEA PETEAN

Coperta: OANA STEPAN

Descrierea CIP poate fi consultată pe pagina de
internet
a Bibliotecii Naționale a României

© Vasile Luțai

© Editura Limes, pentru această versiune

Str. Castanilor, 3

407280 Florești, jud. Cluj

Tel./fax: 0264/544109; 0723/194022

Email: edituralimes2008@yahoo.com

www.edituralimes.ro

ISBN 978-606-799-162-8

Vasile Luțai

RYUKO & FUEKI

LIMES

2018

Vasile Lălală

Titlu: MIRCEA PETEAN

Coperta: OANA STEPAN

RYUKO

Descrierea CIP a publicațiilor este disponibilă pe pagina de
Internet

a Bibliotecii Naționale și Universității

& FUEKI

© Vasile Lălală

© Editura Limes, pentru această versiune

Str. Castanilor, 3

407280 Florești, jud. Cluj

Tel./fax: 0264/544109; 0723/194022

Email: editura@limes.ro

www.edituralimes.ro

8102

ISBN 978-606-799-162-8

LĂMURIRE

„La haiku actul de cunoaștere empirică se identifică actului de cunoaștere estetică, poetul păstrându-și starea de spirit în elevație contemplativă și revenind la lumescul realității empirice.

De realitatea empirică exterioară – ca loc și moment al întâlnirii fenomenale dintre subiect și obiect – sunt legate câteva noțiuni: ryuko, fueki, yo-haku, karumi, wabi, sabi, mowo-no-aware, seikeirei etc. Primii doi termeni: ryuko și fueki, trebuie considerați simultan, întrucât manifestă o înrudire funcțională strânsă. Ryuko reprezintă vremelnicia fenomenelor, în timp ce fueki este constanta, nesfârșirea nefenomenală.

Constanța este înțeleasă de Basho ca dimensiune atemporală a artei, temeinic sprijinită pe bazele «autenticității» dar independentă de dimensiunile schimbare», «evoluție», «vechi», «nou». Un exemplu de haiku în care modul de expresie este constanța(a-temporalul) este următorul: *Strălucitoarea lună de toamnă/ceață la poalele muntelui întuneric peste câmpii, spre deosebire de forma deschisă către stilul școlii Sho-fu: Strălucitoarea lună de toamnă/ înmănunchindu-și florile toate în una,/ câmpurile luminate de raze!*

Aceste două concepte, ryuko și fueki, apar strâns legate și complementare unul față de celălalt, acționând simultan asupra celor două aspecte ale haiku-ului – ontologic și stilistic – de unde și

Libris
Respect pentru autorul și titlul
sensurile lor duble, în funcție de unul sau altul dintre contextele în care sunt considerate.

Haiku-ul poate fi privit din punctul de vedere al celor două aspecte diferite ale structurii sale, ontologic sau estetic. Din primul punct de vedere haiku-ul se sprijină cu prioritate pe ryuko, accentul principal revenind, în context ontologic vremelniciei fenomenale și sub aspect stilistic modei trecătoare. Din al doilea punct de vedere, ontologicul predomină, stilisticul edificându-și structura pe fundamentul primului. Acest ultim criteriu va întemeia ordinea analizei ce urmează, respectiv abordarea cu prioritate a semnificațiilor ontologice ale ideilor de ryuko și fueki și numai apoi a celor stilistice.

Or, din punct de vedere existențial, creativitatea estetică a poemului haiku își are originea în dimensiunea fenomenalității, ryuko, la fel ca și evoluția autonomă și spontană a naturii, ambele egale ca articulări creative fenomenale. Această egalitate face din «câmpul» ontologic – creator al fenomenalității însăși «câmpul» estetic-creativ al evenimentului haiku. În «câmp» lingvistic, ryuko, vremelnicia fenomenală are un loc activ, pozitiv, «câmpul» exprimând impulsul de vremelnicie fenomenală, în timp ce fueki, constanța non-fenomenală, rămâne ca un potențial ascuns, ca un fundal al celui dintâi, cu un rol negativ. Cu toate acestea cele două funcții se află într-un raport direct de proporționalitate, «intensitatea dinamică și vivacitatea exprimării vremelniciei fenomenale în haiku focalizând accentul pe prezența negativă a vastității totalității nearticulate, în funcție de care fenomenalitatea este o câtime infimă de vremelnicie trecătoare».

Să abordăm problema și din punct de vedere stilistic. Deci, principiul stilistic al redării haiku-ului – derivat din identificarea creativității estetice cu activitatea existențială a subiectului creator – stă sub incidența impulsului dinamic al fenomenalității, ryuko. Principiul stilistic este caracterizat fundamental de această fenomenalitate, ryuko – schimbare, permanență, inconstanță, vremelnicie, transformare etc. – iar fenomenalitatea este simultană și în acord cu schimbarea dinamică a spațiului și timpului fenomenal, din această schimbare derivând «modernitatea» sa.

Evoluția vremelniciei fenomenale ryuko constituie resursa modernității stilistice a haiku-ului. O «modernitate care nu ține atât de frumusețea stilistică a poemului, ci de una în sensul lui ryuko, în sensul că activitatea creatoare a haijin-ului este în centrul existenței sale fenomenale, complet identificată cu fenomenalitatea trecătoare a realității exterioare. O modernitate în diacronie, în care fiecare eveniment estetic-existențial, ce se aprinde, arde și se stinge în clipa fenomenalității sale unice – realizând concomitent și modul stilistic al expresiei – este urmat de un altul și apoi de altul, evoluând în timp și purtând pecetea modernității vremii în care s-a născut. Pe vremelnicia fenomenală, ryuko, în evoluția sa istorică se bazează «modernitatea» permanentă a haiku-ului, factor vital al aspectului stilistic al poemului.

În concluzie, se poate afirma că Basho a definit calitățile unui bun haiku: «în interiorul unui haiku trebuie să se unească un principiu de stabilitate, de eternitate (fueki), vast ca marea și profund ca liniștea, și prezența unui eveniment (ryuko), a unui accident subit și limitat în timp, adesea un fapt banal, precum țipătul unei păsări sau

Libric

saltul în apă al unei broaște. Versul nu trebuie să scânteieze de o strălucire prea vie; trebuie acoperit acest aspect natural, discret, de către sabi, o tentă asemănătoare patinei anilor, preferată de artiștii și maestrii ceremoniei ceaiului. Nuanțele unei idei sau descrieri trebuie să fie arcuite cu finețe (hosomi) și exprimate cu o artă ce izvorăște cu emoție, cu simpatie (shiori)».”

(Apud: Florin Vasiliu și Brândușa Steiciuc,
Interferențe lirice. Constelația haiku,
Editura Dacia Cluj-Napoca, 1989)

Ghețari plutind –

frântă luna

lângă aisberg

Lujerele soarelui –

chipul oglinzii

singur cu lumina

Prăfuite scări

ștergea noaptea cu mopul –

rămas-a praful lunii

Beau vin de soi –
clarul lunii-n pahar
noapte sângerie

Amintirea trenului
trecut prin gară –
urma fumului

Iernaticul om –
cu lunga țundră
doarme-ntre oi

Lăuntrici ochi
uitându-se după mine
din casa de nea

Culeg stele –
un bob înrourat
cuprinde cerul

Preeria bizonilor –
scurmata zăpadă
până-n firul ierbii

Liniște de cafenea –
aroma cafelei în coniac
bântuie cerdacul

Seara melcului –
în drumul stelelor
soarele-și duce lampa

Arată-i neaua –
aripile luminii
cu plugul îngerului

Ah, a omului viață –
umbră de pom
rourând florile

Azi ești aici –
mâine-ntre umbre
sperietoare

Tăcutul om
le rabdă pe toate –
dar tu de ce taci?

Mulți intră-n pădure

și-i cer de toate –

tu-i dai ceva?

Străin călător

și luna-nghețată –

hăituiți de lupi

Fata cu șal verde

pe-o bancă-n parc

sub ruginii frunze

Era cu-n ochi verde,

celălalt albastru –

întrecându-se cu ciocârliile

În aurul luminii –

pe potecă iubita

cu luna pe umăr

Car cu păianjeni –

îl trage noaptea

prin bățatură